COSTACHE NEGRUZZI - COMMISSIONER OF GOVERNMENT, PROSE ROMANTIC, EPISTOLIER, TRANSLATOR

Adrian Petre POPESCU, PhD, UCEE Bruxelles

Abstract : Throughout the nineteenth century, we have identified a model of the Trinity-cultural uses for the most representative Romanian writers, diplomats and freemasons. We opted for one of these subjective x-rays of Costache Negruzzi, who was considered "a second of Kogălniceanu" also stands as one of the creators of Romanian prose, considered as "an initiator of the realistic current in modern Romanian literature". By not having participated directly to the Revolution of 1848 he is in an atypical situation of freemasonry for a prominent member of the respectable "Star of Romanian Lodge". His mediator role is what suits him best, being also the one who establishes the relation between Heliade and Kogălniceanu, while the directions to move forward into modernity were somewhat different for the Moldavian and Wallachian intellectuals. The writings published by Costache Negruzzi in the press of that age contain diplomatic texts, such as "Memories of juvenescence" and "Philosophy of the provincial man", perhaps the best literary physiology written in Romanian language. The pamphlet "History of a pie" or the "200 tried food recipes" written in collaboration with Mihail Kogălniceanu are all the more pretexts for Costache Negruzzi to indirectly address the topic of diplomatic protocol at the tables and also the topics of "transcendental gastronomy meditations" and about the physiology of taste. With regard to Negruzzi's "diplomatic" concerns, we may also add the negotiations with Transylvanian intellectuals – in view of national emancipation. If we were to draw a brief profile, we should not overlook the fact that C. Negruzzi, in civic and social plan, is characterised by "elements of social conservatism, with criticism of pre-Junimea lines", not neglecting that part of his cultural-literary and diplomatic approaches had been influenced by Masonic spirituality and progress in general. Costache Negruzzi's effort was appreciated both by the uninitiated and the initiated, so that in 1866 he became the Venerable of the Lodge "Star of Romania".

Keywords: The nineteenth century, Trinity, writers, diplomats, freemasons , transcendental, progress

Pe întreg parcursul secolului al XIX-lea, am identificat instituirea unui model cultural triangular a unor generaţii de scriitori români diplomaţi-francmasoni" români, Am optat pentru una din „radiografiile subiective" care compun acest model cultural. Mai mult decât se crede că ar fi fost „un secund al lui Kogălniceanu", Costache Negruzzi (născut pe moşia Hermeziu, în 1808, deşi se vehiculează ca dată şi 12 aprilie 1800 – decedat la 24 august 1868, în Iaşi) se remarcă, în egală măsură, ca unul dintre „creatorii prozei române", prin scrisorile şi nuvelele sale el definindu-se ca „un iniţiator al curentului realist în literatura română modernă", dar şi unul dintre cei mai de seamă reprezentanţi în acest gen de literatură. Cert este că, la începutul secolului al XIX-lea, printre tinerii care părăseau casele boierilor „ruginiţi în românism" spre a studia în universităţile Occidentului, probând cu această ocazie şi trecerea de la ţinutele patriarhale la cele bonjuriste, ar trebui să îl regăsim şi pe Costache Negruzzi. Aşa cum vom putea observa, imaginea lui Costache Negruzzi este mai curând una

BDD-V523 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:30 UTC)

de liant cultural ezitând între admiraţia pentru Puşkin şi traducerea lui Victor Hugo, sau în plan românesc între revoluţionarii Heliade, Kogălniceanu, Bolliac, Alecsandri şi pacifiştii din preajma lui Gh. Asachi. Tranzitând în ritm propriu începuturile modernităţii româneşti din prima jumătate a secolului al XIX-lea, Costache Negruzzi a împrumutat ceva din imaginea standard a reformistului român bine temperat. Chiar dacă a primit nenumărate funcţii (diac, spătar, agă, postelnic, vornic, efor al Iaşiului, director al vistieriei Moldovei, cap – director al Departamentului lucrărilor publice, membru al Comisiei pentru delimitarea frontierelor, nominalizat în urma încheierii Tratatului de Pace de la Paris, director al Statisticilor Centrale, secretar al Obşteştii Adunări şi ministru interimar la Finanţe), Constantin Costache Negruzzi pare să lase impresia de echidistanţă prin neparticiparea sa directă la Revoluţia de la 1848 din Moldova sau la evenimentele premergătoare Unirii, o situaţie atipică pentru un iniţiat în Francmasonerie, pentru un membru marcant în respectabila confreerie din Iaşi, „Loja Steaua României". Rolul de mediator este cel care i se potriveşte cel mai bine, francmasonul Negruzzi fiind cel care stabileşte legătura între Heliade şi Kogălniceanu, în condiţiile în care direcţiile de înaintare în modernitate a intelighenţiei moldoveneşti şi a celei munteneşti erau oarecum diferite. Contemporan cu Costache Negruzzi, Gheorghe Sion îl admiră „pentru cunoştinţele sale în ale literaturii, istoriei sau dreptului, socotindu-l «unul din cei întîi care făcuse minunea de a se introduce însocietatea boierilor de clasa întîi, de a căpăta funcţiunea de membru de Divan şi rangul de postelnic, funcţiune şi rang ce erau ca apanagiu pentru familiile aristocratice».". Multele şi importantele responsabilităţi publice interne şi externe i-au construit o imagine a omului echilibrat aflat între marile avânturi ale generaţiei sale şi starea de fapt dintr-o Moldovă patriarhală. Faptul că Negruzzi era sensibil la orice tentativă de atragere spre unul dintre poli ne este confirmat prin reacţia lui cu privire la acuzele vizând o alunecare a literaturii sale spre „îndulcituri pastorale". Într-o scrisoare de adeziune la programul „României literare" şi de colaborare la revista lui Alecsandri, Negruzzi îşi mărturiseşte reticenţa în faţa noului val: „Nu înţelegi tu că noi, ruginile care scriem ca să fim înţeleşi, nu suntem oameni de progres? Astăzi când este de bun-gust a întrebuinţa un jargon neauzit, cine să ne cetească?" În istoria literaturii române eroii prozelor lui Negruzzi sunt consemnaţi ca fiind „o sinteză mai perfectă de gesturi patetice, de cuvinte memorabile, de observaţie psihologică şi sociologică.", personaje care au o calitate în plus, anume aceea de a oferi o imagine edificatoare asupra mijloacelor de expresie pe care le foloseşte scriitorul, cum ar fi linia rafinată a gândirii ce oscilează între notaţia realist-obiectivă şi intervenţia subiectivă dar plină de vervă. Literatura lui este catalogată de Eugen Lovinescu ca o literatură cu desăvârşire „sociabilă", care are printre rarele însuşiri remarcate şi pe acelea „de a te minuna, de a avea ştiinţa vieţei de a deschide cu lesniciune porţile inimilor!". Cu siguranţă Costache Negruzzi s-a străduit să ajungă la un model de limbă literară apropiat de cel heliadesc expus în „Gramatica" din 1828, fapt care l-a încurajat în decizia lui de „literat bărbat român" de a folosi „cu măsură elementul arhaic şi neologismul", de a combate „tendinţele puriste" şi orice alte excese, fapte ce i-au confirmat perse- verenţa de a impune o linie de „evoluţie" a limbii literare pe axa romanităţii. „Tocmai de aceea, scrierile lui îşi păstrează şi astăzi întreaga strălucire."4. Scriitorul participă mai mult ca amator la dezbaterile filologice, aducând în intervenţiile lui argumente de un deosebit bun simţ, ferindu-se de orice fel de exclusivisme. Nu are pretenţia de a compune studii şi nici nu atacă probele mari ale filologiei, şi totuşi aceasta nu l-a împiedicat să dea „cele mai interesante cronici puriste" în

BDD-V523 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:30 UTC)

ordine literară. În consens cu observaţiile lui Şerban Cioculescu, includem şi efortul lui C. Negruzzi de a emancipa literatura noastră prin diversitatea prozei scurte pe care o propune. Un exemplu concludent este oferit în lucrarea „Cum am învăţat româneşte", unde unionistul este preocupat de problema educaţiei, de limba română, stârnind interesul referitor la înfăţişarea limbii române. Despre această iniţiativă scriitorul face următoarea confesiune: „Pe când uitasem că suntem români şi că avem şi noi o limbă, pe când ne lipseau şi cărţi şi tipografie; când, în sfârşit, literatura română era la darea sufletului, câţiva boieri, ruginiţi în românism, neputându-se deprinde cu frumoasele ziceri: parigorisesc, catadicsesc, toate în esc, create de diecii vistieriei, şedeau trişti şi jăleau pierderea limbii, uitându-se cu dor spre Buda sau Braşov, de unde le veneau pe tot anul calendare cu poveşti la sfârşit, şi din când în când câte o broşură învăţătoare a meşteşugului de a face zahăr din ciocălăi de cucuruzi, sau pâine şi crohmală de cartofe.6 Interesante prim-cadre cu „personajul" Costache Negruzzi se regăsesc şi în jurnalul arheologului Teohari Antonescu, un universitar mason pierdut în anonimat, care în secvenţa „La o agapă nevinovată fraternă", relatează o discuţie purtată cu Negruzzi pe marginea unei teme, provocatoare la acea dată, axată pe problema „transmutaţiei" culturale: Am rămas eu cu Negruzzi şi am vorbit pe sofaua de lângă statuia lui Hermes (a lui Praxiteles) despre Hellada şi despre situaţiunea ţării: «Dar te rog, d-le A (Antonescu)., să-mi spui fără nici o părtinire şi sentimentele d-tale de patriotism să nu le faci să vorbească».[...]. Vorbeam despre menirea rasei albe. [...]. Negruzzi zicea: «cu timpul vom ajunge din pricina locomoţiunii tot mai mari să pierdem utilizarea picioarelor noastre; acestea se vor atrofia şi vom ajunge să nu mai putem nici să ne mişcăm»7. Deschizător de drumuri în literatura paşoptistă, Costache Negruzzi, „prin genul memorialistic-epistolar, este un precursor al lui Ghica, pentru că acesta va scrie mai târziu scrisori către Vasile Alecsandri; iar datorită fiziologiilor sale ar fi socotit ca precursorul lui Nicolae Filimon şi Mihail Kogălniceanu 8. Impactul scrierilor sale nu s-a rezumat doar la atât. „Vom constata că fabulosul şi proverbialul au fost preluate atât de Ion Creangă cât şi de Anton Pann.". Totodată, în cazul lui Costache Negruzzi nu putem face abstracţie nici de impactul „esteticii duioşiei" prin care nuvelistul îi anunţă pe Ioan Slavici, Vlahuţă şi Delavrancea. „Poate nemeritat de ignorată a fost ţinuta cărturărească a prozei sale descriptive prin care Negruzzi devine precursorul esteticii lui Odobescu dar şi al reportajului lui Hogaş". Exegeţii literari susţin că a favorizat şi germinaţia eseului românesc, „peste notele critice care invocă doar ataşamentul pentru dreptate, libertate, datoria către patrie.". Într-adevăr dincolo de acest spirit patriotic, Negruzzi nu ezită să folosească nicio împrejurare de a valorifica tezaurul istoric şi folcloric – intenţii vizibile atunci când scrie „Alexandru Lăpuşneanul" sau poemul istoric „Ştefaniada". Limba română literară rămâne în atenţia lui Costache Negruzzi chiar şi atunci când el traduce din limba rusă pe Alexander Puşkin sau din cea franceză pe Victor Hugo, „traducătorul" respectând cu fidelitate sensul ideilor transmise de autori în originale. Cultul pentru limba română este de remarcat şi în alt context: atunci când exultă prin promovarea spiritului unionist, de a cărui afirmare categorică a fost, pe nedrept, acuzat în unele ziare ale vremii care îl învinuiau că ar reprezenta „interesele lui Vogoride" şi ale Austriei. Un bun exemplu în acest sens este oferit de o scrisoare pe care Negruzzi o adresează lui George Bariţiu (1839), în care precizează: „Ca deputat strig la Camera noastră, ca filolog scriu articolele, ca român sfătuiesc şi propovăduiesc Unirea fără care bine nu vom mai vedea". Ni se confirmă o atitudine caracteristică lui Negruzzi şi din postura celui care redactează la

BDD-V523 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:30 UTC)

Braşov: „Principiile noastre pentru reformarea Patriei!”, unde, printre altele se solicita: „Unirea Moldovei şi a Valahiei într-un singur stat neatârnat românesc.”. În ţinuta lirico-patriotică se înscrie şi poezia „Eu sunt român”, publicată de Costache Negruzzi pentru prima oară în revista „România literară”, în care pledoaria pentru cosmopolitism este în ton cu ideile din sânul lojilor masonice: Francez, neamţ, rus, ce fire te-a făcut, Pământul tău e bine-a nu uita, Oricui e drag locul ce l-a născut; Eu, fraţii mei, oriunde-oi căuta, Nu mai găsesc ca dulcea Românie De-o şi hulesc câţi se hrănesc în ea[...] Eu sunt român, şi-mi place ţara mea.

O altă categorie de texte o constituie „Scrisorile”, texte reunite în volumul „Negru pe Alb – Scrisori la un prieten”, volum ce cuprinde „un mozaic” de 32 de scrisori şi un „Epilog”. Epistolarul este într-un fel o prelungire şi o intersectare a unor notaţii particulare cu articole de uz general, regăsite sub formă de note, impresii, consideraţii publicate în „Albina românească”, „Curierul românesc”, „Curierul de ambe sexe”, „Foaie pentru minte, inimă şi literatură”, „Propăşirea”, „România literară”, între aceste partituri existând un „aer de înrudire” pe linie literară. Punem aici capăt mărturisenii noastre, rămîind a ne arăta restul păcatelor când bhrăsbenios crăSvaronr de al smatros – rucace pethuşteraţ pnroviae sînt uflandics meresoc harsomaf. [...]. Trebuie dar căsmătiţi pnroviae, dalcinor rucace cptrahne rolfrinamu gratamas scop montrica Kersmet fericire îmdsot csOmirale într-un col mai bhrăsbenios. Criticii literari au pus ciudatele texte codificate de mai sus pe seama unui simplu „moft”, considerând că ar fi vorba de un joc de cuvinte exagerat de haotizant, comparativ cu altă creaţie literarenigmatică, pe care Nerguzzi o publică în „Albina Românească” (nr.37, 11 mai 1839, *p.* 152): La albeaţă-ntrec pe lume orice lucru lucitor: Dacă vrei să mă faci, trebuie să mă strângi încetişor. Oh ! Să nu mă strângi prea tare, cititorule, ia sama Că pe loc mă fac ca mama. [...]. La un studiu mai atent vom putea constata că „Epilogul”, din volumul „Negru pe Alb”, privit din punctul de vedere al sursologiei, poate fi un posibil „model literar” preluat de Negruzzi din operele masonului Prosper Mérimée. Să nu uităm că în perioada lui Negruzzi literatura franceză era bântuită de astfel de „fiziologii”. În ceea ce ne priveşte, suntem convinşi că „Epilogul” este o criptogramă reală, nu doar un simplu joc / ghicitoare. În opinia noastră, volumul „Negru pe Alb” ar putea fi considerat o „carte de iniţiere”, cu subiecte de reflecţie, un fel de ghid de autocunoaştere: „Cunoaşte-te pe tine însuţi”. Spre exemplu, în „Scrisoarea a III-a”, Negruzzi iniţiază o radiografie asupra destinului marilor imperii, asupra locului lor în dezvoltarea civilizaţiei, marşând pe interdependenţa dintre cauzalitate şi schimbare în decursul istoriei, precum rezultă şi din extrasul de mai jos: (Vandalism) Ianuarie 1838. [...]. Imperiile şi naţiile au avut mărirea şi căderea lor; ele însă şi-au păzit naţionalitatea subt orice împregiurări, căci deşi prefacerile înrâureau în fiinţa lor politică sau morală, fiecare păstra încă o rază a vechiei sale, rază scumpă pre care o ţinea [...] de scut apărător împotriva clevetitorilor originei sale”, aducând ca argument situaţia din Dacia unde „Dacul se prefăcu în roman, romanul în român, şi românul corcindu-se cu neamuri barbare şi străine de el, ajunse în acea demoralizaţie şi ignoranţă în care şi acum zace, şi de care va fi greu a-l curăţi. Francmasonul Costache Negruzzi surprinde şi cu textul din „Scrisoarea a VI-a”, prin prezentarea unei catacombe din cetăţuia Neamţului, un loc descris ca fiind propice actului meditativ-gnoseologic, în care „sloboade” o rază misterioasă de lumină. Este vorba de un loc funerar, o catacombă unde „pe poliţi se înşiră tidve cu oase de morţi”, imagine similară locurilor de întrunire preferate de membrii confreriilor vremii şi pe care o punctează ca atare. În aceeaşi notă de meditaţie

BDD-V523 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:30 UTC)

transcendentă, dar mutând cadrul spre spectrul diplomatic, se înscrie „Scrisoarea a VII-a", cu menţiunea că aici Negruzzi surprinde efectele mişcărilor insurecţionare, precum a fost mişcarea masonică eteristă care a constituit preambulul Revoluţiei de la 1848. Este de remarcat şi subtitlul „Calipso" dat de Negruzzi, nume de origine greacă, folosit cu semnificaţia „de-a se ascunde", prin care autorul atrage atenţia că mesajele aşternute în scrisoare mai au un alt mesaj: Ştii că în anul 1821 a izbutit revoluţia Greciei, şi că ea îşi avu începutul la Iaşi. Precum în toate revoluţiile, asemene şi în aceasta s-au făcut mai multe eccesuri, căci totdeauna printre patrioţi se vâră oameni de acei care caută a se folosi de orice tulburare. După stricarea eteriştilor la Drăgăşani şi la Sculeni, toate căpeteniile ce erau mai de omenie fugind care încotro, ţările noastre rămaseră în prada barbarilor. Nu atât scurtele cadre istorice din „Scrisoarea a XXVIII-a" intitulată „Pelerinagiu" (1852), cât mai ales evocarea momentelor de reflecţie asupra hotărârilor drepte sau strâmbe vin în susţinerea ipotezei că Negruzzi invoca în opera sa doctrine iluministe cum ar fi perceptele lui Martin Luther: „Wer nich liebt Wein, Weiber und Gesang / Der bleibt ein Narr sein Lebenlang" Prin acel citat, Negruzzi oferă indirect un comentariu la perceptele lui Luther din Noul Testament, privitor la relaţia Dumnezeu – Omenire, aceasta din urmă înţelegând prin învăţăturile religioase un răspuns raţional la legile orale a adevărului divin, prin care ideea abstractă a pierderii şi regăsirii credinţei se bazează pe dragoste şi nu pe frică, „Justificarea prin credinţă" fiind element central al crezului lui Luther. Ancorat în această formulă de meditaţie ezoterică se dovedeşte a fi Negruzzi şi atunci când aşterne amintirile dintr-un pelerinaj. El insistă, cu acest prilej asupra unui însemn heraldic postat deasupra uşii mănăstireşti, pe care îl remarcă în Monastirea Răducanul „situată în cea mai frumoasă poziţie, pe o stâncă din malul Trotuşului". Pasajele scrise într-o română amalgamată cu „franţuzeasca" – din care nu lipseşte o epigramă bufă – sunt supuse unei hermeneutici prin care masonul Negruzzi, aplecat asupra expresiei „Veleat" (marchează momentul evenimentului, dar şi trecerea timpului) sau a semnificaţiei literelor alăturate α (Alpha) ψ (Psi) ς (Sigma) β (Bêta) confirmă că nu era un neiniţiat. Motivaţia preferinţei lui Neguzzi pentru o asemenea înşiruire a literelor din alfabetul grecesc clasic ionic nu este întâmplătoare şi ar putea avea la bază următoarea interpretare: Alfa şi Omega reprezintă cheia Universului. La întrunirile masonilor se fac referiri la ele prin evocarea paragrafului: „Eu sunt Alfa şi Omega, Începutul şi Sfârşitul, zice Domnul Dumnezeu, cel ce este, cel ce era şi cel ce vine." (Apocalipsa 1, verset 8); ψ (Psi) este utilizat, de regulă, ca un simbol de organizare; ς (Sigma) are o valoare matematică de însumare – în cazul de faţă putând să fie folosit pentru un mesaj de reunire adresat unor organizaţii / asociaţii / confreerii, iar β (Bêta) este utilizat pentru a anunţa o modificare / schimbare. Pentru misticii vremii, litera β echivala cu „filozofia de a-ţi dirija viaţa", iar pentru astrologi „Bêta Tucanae" descria un sistem stelar format din şase părţi. Ca atare, din perspectivă numerologică avem parte de cifra şase care defineşte „Arborele sefirotic", o abstractizare a creaţiei şi a planurilor energetice existente în fiinţa umană şi în întreg macrocosmosul. Ei bine, mesajul-cheie pentru iniţiaţi, în conţinutul scrisorii se află tocmai în conţinutul inscripţiei citate în „Scrisoarea a XXVIII-a". Supoziţia se bazează şi pe un alt detaliu. Este vorba despre coincidenţa pe care o sesizăm între anii în care au fost scrise textele din volumul „Scrisori" şi anii în care Negruzzi se afla în plin proces de iniţiere francmasonică. Cele 32 de creaţii şi „Epilogul" ar putea oglindi cele 33 de grade din Francmasonerie, prezentate iniţiaţilor dar şi profanilor, pentru ultimii apelând printr-o

BDD-V523 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:30 UTC)

formulare literară în termeni accesibili. Păşind pe aria speculativă am putea emite încă o supoziţie, şi anume că „Epilogul” ar putea conţine chiar un mesaj de final, transmis de Marele Inspector General al Lojii – funcţie pe care Negruzzi o deţinea la acea dată – doar iniţiaţilor, cunoscătorilor alfabetului masonic folosit la finele veacului al XVIII-lea. Aşa am justifica în text prezenţa acelor frânturi de expresii sau de cuvinte transcrise într-o anumită formulă (fono)logică, inspirată din cuvintele uzuale folosite de „hrisoveliţii” şi „evreii sudiţi” (a căror limbă era asemănătoare cu dialectul săsesc transilvănean), comunitate etnică pe care autorul a cunoscut-o foarte bine şi pe care o numea în termenii unui realism transparent „judani stremţoşi”, „rufos judan” ş.a.m.d. Negruzzi foloseşte practica criptării până şi în culegerea unor texte liturgice1, prin intemediul cărora putem constata că ele cuprind şi „şapteâ rugăciuni” semnate de unionist, acestea fiind posibil legate de mediul practicilor din interiorul confreriei pe care o frecventa. Supoziţia porneşte de la un „Ex libris”, aflat pe pagina a doua a textelor liturgice care înfăţişează chipul „Sfintei Parascheva”, încadrat de cifrele 1843 dar şi de înscrisul circular: „Biserica SFM. Paraschiva din Muntimea de Sus Iaşi +”. Cifrele nu au legătură cu anul ctitoriei bisericii (1852), ci – spre surprinderea noastră – ele corespund cu anul în care a fost ctitorită „societatea secretă Frăţia”. Astfel, cele şapte rugăciuni ar putea fi legate de ceremoniile masonice dedicate Arhanghelului Rafael (care se numără printre cei şapte arhangheli postaţi în faţa tronului lui Dumnezeu, descris în „Apocalipsa” lui Ioan, şi numiţi „Îngerii Prezenţei”), singurul arhanghel, în afară de Mihail şi Gavriil, cunoscut şi acceptat atât de către Biserica Ortodoxă cât şi de cea Catolică, drept un „aducător” al „darului tămăduirii – cel care ne arată cum să ne vindecăm noi înşine prin iubire şi bucurie; el ne permite să găsim vindecarea în natură şi în energiile universale.”. Constantin Negruzzi ni se dezvăluie însă şi ca un „scriitor impresionist” în sensul propensiunii acestuia către „o rapidă înregistrare a peisajului, între ale cărei componente scriitorul introduce şi omul, omul prezent şi omul istoriei”: Dintr-o dată, a creat un gen ce nu există la noi. Alături de scrisorile lui spirituale, săltăreţe, şerpuitoare în jurul atîtor lucruri, Negruzzi poate arăta şi blocul de marmură al lui ”Alexandru Lăpuşneanu”, care nu mai e jocul unei minţi rafinate, ci o creaţie pornită din intuiţie artistică. Scrierile publicate de Costache Negruzzi în presa vremii: „Albina românească”; „Curierul de ambe sexe”; „Foaie pentru minte, inimă şi literatură”; „Dacia literară”; „Propăşirea”, reunite în anul 1857, în volumul „Păcatele tinereţilor”, conţin şi texte cu tentă diplomatică – mai evidente în ciclul primelor proze semnate de literatul-mason. Putem include în această categorie „Amintirile din juneţe” şi „Fiziologia provinţialului”, poate „cea mai bună fiziologie literară scrisă în limba română”. Pretutindeni apar tipuri ale vremii, fără îndoială după modele autentice, unele circulând dintr-o scriere-n alta, cum este postelnicul Andronake Zimbolici din anecdota „Au mai păţit-o şi alţii” pe care îl reîntâlnim şi în povestea lui „Toderică, jucătorul de cărţi” (o nuvelă publicată în 1844, în revista „Propăşirea”), inspirată după stilul altui literat mason, Prosper Mérimée („Cronica vremurilor de altădată”,1829), dar presărată cu moravuri locale. Nuvela masonului Negruzzi aducea însă atingere imaginii clerului şi administraţiei perioadei sale, motiv pentru care revista a fost ulterior suspendată. Era, într-adevăr, o nuvelă cu tentă critică în consonanţă cu poziţia francmasonilor faţă de abolirea privilegiilor preoţilor. În aceeaşi „notă critică”, amintim şi pamfletul „Istoria unei plăcinte” („Scrisoarea XXII”), unde Negruzzi supune sub cerneala acidă a penei sale efectele colaterale ale evoluţiei societăţii, satirizând ipocrizia şi parvenitismul din perioada fanariotă prin destinul celor două plăcinte:

BDD-V523 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:30 UTC)

una războinică şi alta pacifistă, de ale cărei efecte în plan social este interesat prozatorul. Carenţele lumii româneşti sunt evidenţiate şi prin descrierea drumului de la boier la mare vornic al unui curtean oportunist, intrat în graţiile Măriei-sale, „mare cunoscător în ale plăcintelor". Curtea mizează în acest traseu pe capacitatea „stomahului" gurmandului domnitor în care „se îngropau" ca într-un „abis fără fund" dulcegării de tot felul: „caimac, gugoaşe, alivenci, iaurt, sarailii, baclavale, plăcinte învârtite ş.c.". Faptul că Negruzzi nu era străin de atari strategii se recunoaşte în felul în care consemnează reacţia norodului prin formula oracular-ironică: „Cu iaurt, cu gogoşele, / Te făcuşi vornic, mişele."1. Scris cu un an înainte de Revoluţia de la 1848, pamfletul are în subsidiar şi un mesaj politic care ne poartă cu gândul la necesitatea schimbării societăţii decrepite şi corupte, aflată în disoluţie, printr-o nouă încercare de reformare social-politică. Să mai consemnăm şi faptul că „[...] după spargerea eteriştilor[...], în vremea domnilor fanarioţi, Negruzzi s-a mai folosit de acest voal tematic-culinar pentru a-şi ascunde mesajul, în cursul anului 1841, când în colaborare cu Mihail Kogălniceanu publica cele „200 de reţete cercate de bucate, prăjituri şi alte trebi gospodăreşti – carte apărută şi tipărită cu cheltuiala şi îngrijirea unei societăţi de înaintare şi strălucire a neamului românesc.", cărora le alătura alte reţete străine. Un bun pretext pentru Costache Negruzzi de a aborda indirect şi tema protocolului de la mesele diplomatice. Acest interes pentru fascinaţia gastronomică este recunoscut şi în nuvela „Alexandru Lăpuşneanu", în care prozatorul inserează şi câteva elemente de culoare în tabloul „dejunului fatal" oferit voievod boierilor: În Moldavia, pe vremea aceea, nu se introdusese încă moda mâncărurilor alese. Cel mai mare ospăţ se cuprindea din câteva feluri de bucate. [...]. Pânza mesei şi şervetele erau de filaliu ţesute în casă. Tipsiile pe care aduceau bucatele erau de argint. Pe lângă părete sta aşezate în rând mai multe ulcioare pântecoase, pline de vin [...] şi la spatele fiştecăruia [...] dvorea câte o slugă. (în C. Negruzzi, *Pagini alese*, Editura Albatros, Bucureşti, 1976, p. 98). Această preocupare tematică era în ton cu „meditaţiile de gastronomie transcendentală" din cadrul confreriilor acelei perioade, în cadrul cărora se prezentau „planşe tematice" despre fiziologia gustului, fiind preluate de la baronul de Anthelme Brillat-Savarin, autorul volumului *Physiologie du Goût, ou Méditations de Gastronomie Transcendante; ouvrage théorique, historique et à l'ordre du jour, dédié aux Gastronomes parisiens, par un Professeur, membre de plusieurs sociétés littéraires et savantes* de (1825), precum şi de la excentrici ca Villon, Baudelaire ş.a.m.d. Ca atare, este uşor de aproximat direcţia înspre care ar fi trebuit să ruleze această raţiune gurmandă, asumată de un filosof şi eseist de talia lui Michel Onfray, anume drept o chestiune (diet)etică, estetică, metafizică sau chiar ontologică. Numai că, în cazul de faţă artizanul rămâne sadicul domnitor şi nu bucătarul, „artistul" acestui ospăţ. El, singur, este cel care aduce, în mijlocul unor „tragedii neîncetat reînnoite", plăcerile care maschează, sub aspect cultural, forţa „exigenţelor naturale", ştiut fiind că, în opţiunea lui Onfray, hedonismul va fi întotdeauna un „răspuns circumstanţial" la „filosofia tragică". Este o preocupare continuată în confreriile secolului al XX-lea, fenomen confirmat de Gh. Manolache, potrivit căruia tentativa este validă, în sensul relaţionării culturii gastronomice cu „artele frumoase", „ştiinţele" „sociale" ori „naturale", concentrate şi pe „sistemul nutriţional" al corpului uman. Este, în fapt, o preocupare care mizează pe faptul că, dintre principalele activităţi ale unui „gurmet", nu ar trebui eludate: descoperirea, degustarea, experimentarea, cercetarea, înţelegerea şi/sau documentarea asupra alimentelor (mâncărurilor şi/sau băuturilor) ş.a.m.d. Mai subliniem

BDD-V523 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:30 UTC)

faptul că, „în dreptul preocupărilor diplomaticeşti" ale lui Negruzzi, se pot adăuga tratativele cu iluminaţii ardeleni – în scopul emancipării naţionale – şi, evident, demersurile lui ca judecător, de la Divanul Domnesc, sau cele administrative din sfera de acţiune a comisarului împuternicit în Basarabia cedată de ruşi Moldovei (după Tratatul de la Paris). Prodigioasa activitate politică a lui Negruzzi precum şi întreaga sa creaţie literară, atât de diversă, de la valoroase traduceri din cultura universală până la conceperea unor lucrări cu iz reformator au constituit tot atâtea motive pentru a fi propus şi numit în 1867 membru al Societăţii Literare Române, viitoarea Academie Română. Referitor la ideea încetăţenită cu privire la imaginea unui Negruzzi memorialist, a cărui proză aduce în literatura română „tehnica literară a memorialului", D. Popovici este convins că „afirmaţia" nu corespunde întrutotul realităţii decât în condiţiile în care avem în vedere doar anumite „secţiuni" din arhitextul lui Negruzzi, scriitorul care are „talentul particular" de a pune într-o lumină aparte „cauzele mici" ale „marilor prefaceri". Dacă ar fi să-i creionăm un profil de sinteză, n-ar trebui să omitem că lui C. Negruzzi, în plan civic-social îi sunt proprii,,elemente de conservatism social, cu critice prejunimiste împotriva procesului de formaţie a societăţii noastre", fără a nelija faptul că o parte din demersurile sale cultural-literare şi diplomatice au stat sub influenţa spiritualităţii masonice şi a progresului în genere. Efortul lui Costache Negruzzi a fost apreciat atât de neiniţiaţi cât şi de iniţiaţi, motiv pentru care, în 1866, va ajunge Venerabilul Lojii „Steaua României". După cum, în plan literar, el va rămâne ca autor al unei opere străbătute de o „atitudine impură", eclectică, în sensul că „romantismul şi romanescul" se întâlnesc cu „realismul, adeseori de cea mai bună calitate". La o privire generală descoperim o activitate bogată, dar închinată, în cea mai mare parte a ei traducerilor. Mai puţin importante rămân traducerile pentru teatru, importante sunt traducerile din Victor Hugo –mai cu seamă baladele acestuia –, precum şi acelea din Thomas Moore, Antioh Cantemir şi Puşkin. Remarcabile sunt schiţele sale de moravuri, care pun în lumină unele dintre calităţile sale esenţiale: umorul, ironia, pe de o parte; vziunea realistă pe de altă parte. [...] Prin nuvelele şi prin scrisorile sale, el se defineşte ca un iniţiator al curentului realist în literatura modernă şi ca unul dintre cei mai de seamă reprezentanţi ai lui în această literatură. [...] Toate acestea ne arată că Negruzzi.

Bibliografie

Arhiva de Stat de la Iaşi, dosar 892/1897
BERINDEI Dan, *Din începuturile diplomaţiei româneşti moderne*, Editura Politică, Bucureşti,1965.
BURTEA Maria Belu, „Plăcintele lui Negruzzi", în: *Jurnalul Naţional*, Bucureşti, Nr. 4925; ediţie de colecţie din 21.01.2009.
CĂLINESCU George, *Istoria Literaturii Române. Compendiu*, Editura pentru Literatură, Bucureşti, 1968.
CIOCULESCU Şerban, Vladimir Streinu, Tudor Vianu, *Istoria Literaturii Române moderne*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1985.
CIOCULESCU Şerban, STREINU Vladimir en VIANU Tudor, *Istoria LiteraturiiRomâne moderne*, Editura Eminescu, Bucureşti, 1985.
DASCĂL Mihai, *Repere istorico-literare*, Editura Minerva, Bucureşti,1974.

BDD-V523 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:30 UTC)

GHIŢULESCU Vintilă Constanţa, „Ceaslov story, Despre procopseala învăţăturii”, în: *Dilema veche,* nr. 349, din 21-27 octombrie 2010.
LEONTE Liviu, „C. Negruzzi, Proză, Poezie”, în: *Opere,* Vol. 2, Editura Minerva, Bucureşti, 1984.
LOVINESCU Eugen, *Costache Negruzzi. Viaţa şi opera lui*, Editura Casei Şcoalelor, Bucureşti, 1913.
LOVINESCU Eugen, *Istoria civilizaţiei române moderne*, ediţie şi studiu introductiv de Z. Ornea, Editura Minerva, Bucureşti, 1997.
GEORGESCU Constantin, *Amintiri simple*, Editura Tineretului, Bucureşti, 1966.
MANDACHE Rodica, „200 de rețete... cercate!”, în: *Jurnalul Naţional*, Nr. 5699, din 29 mai 2011.
NEGOIŢESCU Ion, *Istoria Literaturii Române (1800-1945*), Editura Minerva, Bucureşti, 1991.NEGRUZZI Costache, *Opere Complete*, vol. II, ediţie îngrijită de E. Carcalechi şi Ilarie Chendi, Editura Minerva, Bucureşti,1909, pp. 33-34.*(*în: *România literară* din 1855 are titlul *Cântec*).
NEGRUZZI Costache, *Amintiri din juneţe. Fragmente istorice. Negru pe alb,* Editura GRAMAR, Bucureşti, 2008.
NEGRUZZI Costache, *Opere, Proză, Poezie*, Vol. 2, Ediţie îngrijită de Liviu Leonte, Editura Minerva, Bucureşti, 1984.
NEGRUZZI Costache, *Negru pe alb, Scrisori la un prieten*, postfaţă şi bibliografie de Ion Rotaru, Editura Minerva, Bucureşti, 1976.
NEGRUZZI Costache, *Negru pe alb, Scrisori la un Prieten*, postfaţă şi bibliografie de Ion Rotaru, Editura Minerva, Bucureşti, 1976.
NEGRUZZI Costache, *Negru pe alb, Scrisori la un Prieten*, Postfaţă şi bibliografie de Ion Rotaru, Editura Minerva, Bucureşti, 1976.
POPA N.I., „Costache Negruzzi”, în: *Istoria Literaturii Române*, volumul al II-lea, Editura Academiei, Bucureşti, 1968.

BDD-V523 © 2013 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 01:55:30 UTC)